

Pallas Athene College

Dyslexieprotocol Pallas Athene College

Inhoud	
Inleiding	3
Dyslexie	4
Procedure bij dyslexie of een vermoeden van dyslexie	5
Organisatie van de dyslexiebegeleiding.....	7
Faciliteiten voor leerlingen met dyslexie	8
Aangepast programma MVT Dyslexie.....	9
Procedure voor dispensatie MVT	10
Tips voor de leerling:.....	11
Tips voor ouders:.....	12
Bijlage	13
Tips voor docenten:	14
Aanvulling Nederlands	15
Aanvulling Duits	15
Aanvulling Engels	15
Aanvulling Frans	16

Inleiding

Doel en uitgangspunten

Het Pallas Athene College wil alle leerlingen met dyslexie de ondersteuning en begeleiding bieden die zij nodig hebben om de school goed te doorlopen en hun schoolloopbaan af te kunnen sluiten met een diploma.

We willen in goede samenwerking en overleg met ouders bereiken dat leerlingen met dyslexie:

- de opleiding kunnen volgen waar ze op basis van hun capaciteiten toe in staat zijn.
- om kunnen gaan met hun dyslexie en zich ontwikkelen tot zelfbewuste, (zelfstandige) leerlingen.
- het onderwijs kunnen doorlopen op een manier die, zover de mogelijkheden van de school dit toelaten, is aangepast aan hun onderwijsbehoeften.

Om dit te realiseren is de inzet van alle betrokkenen nodig: leerlingen, ouders, docenten en dyslexiecoaches. Samen met ouders willen we er voor zorgen dat de leerling met dyslexie zich bij ons op school zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen.

Dyslexie

Wat is dyslexie

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en of spellen op woordniveau

(Stichting Dyslexie Nederland, 2008)

Dyslexie kan leiden tot ernstige lees- en/of spellingproblemen die het gevolg zijn van een gebrek aan automatisering en of niet kunnen manipuleren met klanken binnen woorden (fonologische vaardigheden). Deze twee factoren lijken steeds meer de kern van het probleem te vormen. Ze leiden tot moeilijkheden die het leerproces bij het lezen en spellen negatief beïnvloeden, maar ook vaak effecten hebben op andere leergebieden. Bij dyslexie kunnen zowel lees- als spellingproblemen voorkomen, deze komen echter ook los van elkaar voor. Het gaat hierbij om hardnekkige problemen die ondanks veel extra hulp en begeleiding blijven bestaan.

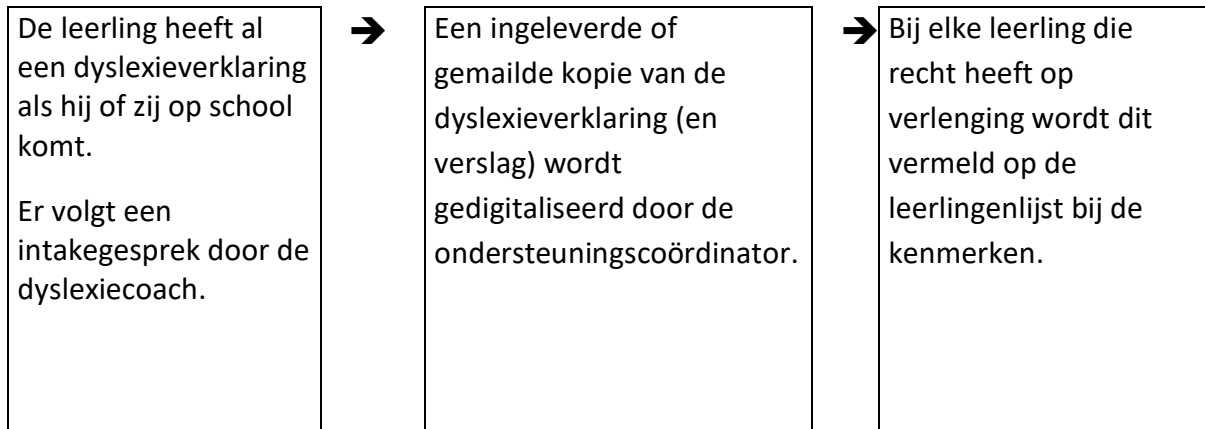
De gevolgen van dyslexie zijn voor iedere leerling met dyslexie anders. Dit hangt mede af van een goede motivatie, doorzettingsvermogen en ondersteuning vanuit de thuissituatie. Een overzicht van kenmerkende problemen die bij dyslexie kunnen voorkomen is te vinden in de bijlage bij dit protocol

Leerlingen met dyslexie zijn leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring en bijbehorend rapport, afgegeven door een daartoe bevoegd deskundige (een psycholoog of orthopedagoog) met minimaal een BIG registratie (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg). Een dyslexieverklaring is onbeperkt geldig.

Leerlingen met dyslexie ervaren vaak problemen bij het lezen en/of spellen en zullen daardoor harder moeten werken. Zij zullen meer tijd aan hun huiswerk moeten besteden dan leerlingen zonder dyslexie. De leerling moet met hulp leren onderzoeken wat voor hem of haar een goede manier van leren is. Dit alles vraagt om een grotere inzet van de leerling met dyslexie.

Procedure bij dyslexie of een vermoeden van dyslexie

Voor leerlingen waar al dyslexie bij is vastgesteld voor zij op school komen geldt de volgende procedure:

Voor deze leerlingen is er op voorspraak van de taaldocenten en in overleg met de dyslexiecoördinator een aantal lessen remedial teaching beschikbaar. Deze leerlingen komen op een urgentielijst te staan en zodra er ruimte is ontvangt de leerling hierover bericht.

Gedurende het schooljaar blijven onze taaldocenten de leerlingen monitoren, bij een vermoeden van dyslexie wordt de leerling doorverwezen naar de Remedial Teacher, dit in overleg met de dyslexiecoach en ouders.

Indien er een vermoeden is van dyslexie, maar nog geen verklaring.

→ Screenings onderzoek via het signaleringsdictee.

→ In overleg kan besloten worden tot 6 keer remedial teaching, die door de school bekostigd wordt.

Eventueel kan er nog een DST (Dyslexie Screening Test) afgenomen worden.

→ Na 6 keer RT worden ouders indien nodig doorverwezen naar een psycholoog of orthopedagoog voor verder onderzoek. Dit dient door ouders zelf bekostigd te worden.

Organisatie van de dyslexiebegeleiding

Het Pallas Athene College bestaat uit drie afdelingen: Mavo, Havo, Vwo. Het Pallas Athene College werkt met twee dyslexiecoaches.

Elke leerling met dyslexie is daar altijd welkom voor vragen of een gesprek. Aan het begin van het schooljaar neemt de dyslexiecoach contact op met de leerlingen met dyslexie. Verder zijn de dyslexiecoaches verantwoordelijk voor het beleid rondom dyslexie. Ouders kunnen altijd een beroep doen op de dyslexiecoaches.

Faciliteiten voor leerlingen met dyslexie

Omdat niet alle leerlingen met dyslexie dezelfde ondersteuning nodig hebben wordt tijdens het intakegesprek en in overleg met leerling, ouders, docenten, mentor en dyslexiecoördinator bekeken welk ondersteuning voor welke leerling nodig is. Voor elke leerling met dyslexie geldt:

- Extra tijd bij het maken van toetsen en examens. Deze verlenging is 20% extra tijd met een maximum van 30 minuten per toets.
- Toetsen worden aangeboden in lettertype Arial 12 met regelafstand 1.5.
- Spellingsfouten bij de moderne vreemde talen worden, waar mogelijk, minder zwaar beoordeeld. Concrete afspraken hierover zijn afhankelijk van o.a. het leerjaar, vakgebied en exameneisen.
- Er mag maximaal één taaltoets, waarvoor geleerd moet worden, per dag opgegeven worden.
- Elke leerling met dyslexie uit leerjaar 1, 2 en 3 heeft recht op één mondeling per schooljaar voor elk van de moderne vreemde talen (MTV), maar niet tijdens de toetsweek.
Voor een repetitie geldt: 35 minuten (zonder verlenging) en voor een s.o geldt 20 minuten (zonder verlenging). De schriftelijke toets wordt dan mondeling afgenomen.
Leerling vraagt minimaal één week van te voren een mondeling aan bij de docent en de dyslexiecoach van de afdeling. Docent en leerling bepalen samen het tijdstip.
- Alle examenleerlingen met verlenging mogen de luistertoets verlengd maken: dat wil zeggen dat deze leerlingen de dyslexieversie maken.

Daarnaast zijn indien van toepassing en in overleg met de dyslexiecoach de volgende compenserende maatregelen mogelijk:

- Voor het lezen: het gebruik van tekst-naar-spraak software voor studie- en leesboeken en overig studiemateriaal. Dit geldt ook voor toetsen en examens.
- Bij spelling en o.a. werkstukken: gebruik van een computer/laptop als tekstverwerker.

Aangepast programma MVT Dyslexie

Bij het vaststellen van ontheffingen is het de verantwoordelijkheid van de school om per leerling de mogelijkheden te bekijken. De school is verplicht de ontheffing aan de inspectie te melden.

- Op de mavo is vanaf het tweede leerjaar een tweede moderne vreemde taal niet meer verplicht.
- Leerlingen op havo en vwo kunnen geen verplichte moderne vreemde taal laten vallen in de onderbouw.
- Op de havo is in de bovenbouw geen extra moderne vreemde taal verplicht in de profielen natuur en techniek, natuur en gezondheid en economie en maatschappij. In het profiel cultuur en maatschappij is een tweede moderne vreemde taal verplicht en daar kan dus geen ontheffing voor worden gegeven.
- Op het vwo kan in uitzonderlijke gevallen, waarin sprake is van ernstige dyslexie, in de bovenbouw ontheffing aangevraagd worden voor een tweede moderne vreemde taal in alle profielen. Er moet dan echter wel een ander vak gekozen worden.

Bij uitzondering kan er ontheffing aangevraagd worden door ouders bij de afdelingsleider. De dyslexiecoach adviseert de afdelingsleider om dit verzoek al dan niet te honoreren

Brugklas	Leerlingen met dyslexie volgen FA
2MH	FA of DU laten vallen (route Havo dicht)
2HV	FA of DU aangepast programma vanaf 2 ^{de} semester
2VW	Leerlingen met dyslexie volgen FA en DU
3MA	FA en DU kunnen uit pakket
3HA	FA of DU eventueel een aangepast programma voor een van de twee vakken
3VW	FA of DU eventueel een aangepast programma voor een van de twee vakken

Een aangepast programma heeft als consequentie dat dit vak in de bovenbouw niet meer gekozen kan worden. Dit kan tevens effect hebben op een profielkeuze.

Procedure voor dispensatie MVT

- De leerling bespreekt wens dispensatie Frans of Duits (i.v.m. dyslexie) met docent en mentor;
- Ouders dienen schriftelijk een verzoek om dispensatie in bij de afdelingsleider;
- De dyslexiecoach stelt afdelingsleider op de hoogte en adviseert de afdelingsleider betreffende de toekenning van de dispensatie;
- De leerling en ouders worden op de hoogte gebracht van de gevolgen die er zijn als er dispensatie verleend wordt.
- de afdelingsleider kent de dispensatie toe en
- De dyslexiecoach administreert de verleende dispensatie in Magister en informeert daarmee ook docent en mentor;
- De leerling volgt geen lessen Frans of Duits meer, wel blijft het vak Frans of Duits in het lesrooster van de leerling staan;
- Bij de start van de les Frans of Duits meldt de leerling zich bij de docent Frans of Duits, doet hij/zij dit niet, dan meldt de docent de leerling als afwezig in Magister;
- Na melden bij de docent werkt de leerling in de I-class aan de andere taalvakken.

Tips voor de leerling:

Tijdens de les

- Ga op een voor jou geschikte plek in de klas zitten.
- Durf vragen te stellen.

Huiswerk

- Houd er rekening mee dat je meer tijd nodig hebt dan je klasgenoten.
- Werk niet te lang achter elkaar door, deel de stof op in kleine stukjes en herhaal eerst voor je een nieuw stukje leert.
- Probeer iedere dag iets aan je huiswerk te doen.
- Probeer vooruit te werken.
- Woorden schrijven: lees, spreek uit, luister naar jezelf, schrijf op.
- Herhaal (na een paar dagen snap je het beter).
- Docenten MVT en Nederlands stimuleren leerlingen met dyslexie om zelf spellingskaarten te maken, deze mogen gebruikt worden tijdens de les en thuis, maar niet tijdens de toets en s.o.
- Probeer extra oefeningen te maken.
- Lees iedere dag voor jezelf serieus een half uur hardop.
- Maak gebruik van gesproken boeken (anderslezen.nl).
- Laat iemand je overhoren of helpen.
- Wrts (wrts.nl) kan als ondersteuning dienen
- Kijk meerdere keren per week een journaal of naar de BBC met Engelse ondertiteling.

Instructiefilmpjes MVT

- Engels: YouTube Engelse grammatica filmpjes.
www.bastrimbos.com / www.taaltutor.nl / www.juffrouwengels.nl / www.meestergijs.nl
- Duits: Talenwijzer
- Frans: Magister=>leermiddelen=>Grandes Lignes Frans

Tips voor ouders:

- Help indien nodig uw kind met het plannen van huiswerk.
- Probeer uw kind met zijn huiswerk te helpen (eventueel huiswerkbegeleiding).
- Probeer het huiswerk te overhoren.
- Blijf positief en geef regelmatig complimenten, uw kind kan er niets aan doen, dyslexie is heel hardnekkig en gaat niet over.
- Geef één instructie per keer, bij drie instructies worden er één of twee vergeten.
- Laat uw zoon/dochter elke dag een half uur lezen. Dat kan een krant, een hobbyblad, een opinieblad, een boek of zelfs een stripboek zijn. Het stimuleert altijd als er na afloop kort over de inhoud gesproken wordt.
- Laat afspraken herhalen, zodat u zeker weet dat uw kind u begrepen heeft.
- Stel de dyslexiecoördinator en mentor op de hoogte indien de belasting van het schoolwerk te groot wordt of als de leerling het even niet meer ziet zitten.
- Lees regelmatig voor, dat is goed voor de woordenschat ontwikkeling en het begrijpend lezen.
- Bij vragen kunt u altijd contact opnemen met de mentor of dyslexiecoördinator.
- **Balans** is een landelijke vereniging voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen o.a. dyslexie (<http://www.balansdigitaal.nl>).
- Literatuurtip: Kinderen met dyslexie van Tom Braams.

Bijlage

Overzicht mogelijke gevolgen van dyslexie

Probleem bij	Komt tot uiting bij	Gevolg
Het automatiseren	Directe woordherkenning (technisch lezen)	Traag lezen, slecht tekstbegrip
	Onthouden van woordbeelden	Foutieve spelling
	Onthouden van losse gegevens	Jaartallen, topografie, formules, rijtjes, woordjes en begrippen bekijken niet
	Twee dingen tegelijk doen	Schrijven en luisteren is moeilijk. Aantekeningen goed overnemen is lastig
	Informatieverwerving	Moeite met het maken van zelfstandige opdrachten zoals werkstukken
Moderne Vreemde Talen	Het horen van klankverschillen	Foutieve spelling
	Fonetische uitspraak	Foutieve uitspraak of verhaspelen van woorden
Verbale vaardigheden	Het vinden van de juiste woorden	Leerling maakt verbaal zwakke indruk
	Het onder woorden brengen van een verhaal. Spreekt bij voorkeur in korte zinnen	Idem
Concentratie	Het zich moeilijk kunnen afsluiten van onbelangrijke zaken of achtergrondgeluiden	Snel afgeleid zijn
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Lage cijfers ondanks grote inspanning	Frustratie en demotivatie

Bron: Schoots-Wilke, H., i.o.v. Min. OC&W, Dyslexie, een praktische gids voor scholen in het VO, 2002.

Dit gedeelte hoort niet meer bij het officiële protocol en kan door de docenten en/of dyslexiecoaches zelf worden aangevuld.

Tips voor docenten:

- Zorg dat je weet welke leerlingen dyslexie hebben, zie kenmerken van de leerlingenlijst.
- Voor de examenleerlingen geldt dat er voor elke toetsweek een schema met overzicht van aanvragen wordt verstrekt aan de lesgevende docenten.
- Controleer of leerlingen de aangeboden stof begrijpen, stel niet meer dan één vraag tegelijk, laat de leerling navertellen wat uitgelegd is en wat de opdracht is.
- Geef erkenning voor hun probleem, begrijp dat deze leerlingen leren met een leerhandicap en dat het voor hen extra moeilijk en intensief is.
- Complimenteer de leerling regelmatig.
- Een leerling met dyslexie wil geen uitzondering zijn en durft soms ook niet te vragen om uitleg, bang voor 'dom' versleten te worden.
- Een leerling met dyslexie bereikt nooit het stadium van volledige automatisering en daarom lijkt het soms of ze alle leerstof kwijt zijn, herhaal beknopt de leerstof van de vorige les.
- Geef een repetitie of s.o. zo lang mogelijk van te voren op, zodat de leerling de leerstof zelf in kleine stukjes kan hakken en veel kan herhalen.
- Laat deze leerlingen niet onverwacht een stuk voorlezen in de klas.

Aanvulling Nederlands

Leerlingen met een dyslexieverklaring mogen gebruik maken van hun recht op tijdverlening.

Verdere aanpassingen zijn er bij Nederlands niet. Wij hanteren de regels zoals die ook bij het eindexamen gelden.

Aanvulling Duits

De gulden regel is:

Als het woord fonetisch goed geschreven staat, wordt het woord niet fout gerekend, mits het niet leidt tot spraakverwarring. Een Duitser moet nog aan de (schriftelijke) communicatie kunnen deelnemen.

Grammaticale regels moeten goed toegepast worden.

Hoofdletterregel: Zelfstandige naamwoorden moeten altijd met een hoofdletter geschreven worden. Hetzelfde geldt voor namen en het begin van een zin. De beleefdheidsvormen moeten altijd met een hoofdletter geschreven worden.

Aanvulling Engels

Algemeen

1. Hoofdletters, interpunctie, streepjes moeten gewoon goed zijn (net als bij niet-dyslectici; indien fout dan half fout > elke keer weer).
2. Letters moeten goed geschreven worden, niet te lezen is fout (v.b. t zonder streepje is een l, een a zonder haaltje is een o, een a die niet dicht zit is een u; (net als bij niet-dyslectici; half fout > elke keer weer)
3. Hoofdletters midden in woorden (tRee) zijn fout (spelfout, dus half > elke keer weer)

Spelfouten

1. Fonetische spelfouten niet fout rekenen (bigin, wich) tenzij het een ander, bestaand woord is geworden, in dat geval half fout (OB/BB).
2. Bij onregelmatige werkwoorden spend/spent : heel fout in toets expliciet over onregelmatige werkwoorden (het hoort bij de opgegeven stof) en half fout in de andere gevallen; BB hele fout.
3. Spelfouten in grammatica toetsen (we're ipv were): OB als het tot de expliciet opgegeven toetsstof behoort heel fout (het staat dan in de grammatica van dat hoofdstuk), anders half; BB hele fout.
4. Spelfouten in schrijftoetsen (BB): half fout.

Faciliteiten

Leerlingen met dyslexie en een erg slecht handschrift mogen hun toetsen op de computer maken, ze werken dan met WordPad (software zonder spellingschecker). Het initiatief hiertoe kan ook bij de docent liggen.

Schrijftoetsen in de bovenbouw worden door alle leerlingen op de computer gemaakt, met gebruik van de spellings- en grammaticachecker.

Leerlingen met verlenging hebben recht op 10 minuten extra tijd per 50 minuten toets. Wanneer dit niet kan, krijgen zij een ingekorte toets.

Aanvulling Frans

De 'gulden' regel is:

Als het woord fonetisch goed geschreven staat, maar de spelling klopt niet dan wordt het woord **niet** fout gerekend, hierbij rekening houdend dat het niet leidt tot spraakverwarring.

Voorbeelden:

Je swi	→ je suis
L'ekol	→ l'école
Elle e monté	→ elle est montée

Bijzonderheden:

- De 'gulden' regel geldt niet bij opdrachten waarbij expliciet gevraagd wordt naar b.v. een werkwoord.

Voorbeeld: Schrijf het werkwoord être uit

Je sui → je suis

- Een woord kan op verschillende wijze fout gespeld worden. Het wordt dan niet fout gerekend.

Voorbeeld: L'école, L'ékool, Leekool

- Accenten worden niet fout gerekend, tenzij er verwarring op treedt.
- Let op bij twijfel
Vraag de leerling het woord uit te spreken. Indien het woord goed wordt uitgesproken dan heeft de leerling het antwoord goed.

Voorbeeld: Vertalen: Zij hebben gezongen
 Leerling schrijft : Ils sont chanté
 Moet zijn : Ils ont chanté

Hoor je een 'z'-klank → goed

Hoor je een 's'-klank → fout